

Josep Gifreu, catedràtic de teoria de la comunicació

“Els mèdia adopten la llengua de l'estat”

Al seu web, Josep Gifreu afirma: “Les meves activitats en l'àmbit públic han tingut i tenen tres centres principals d'interès: el meu país, l'acadèmia i la comunicació.” No és estrany, doncs, que aquestes tres potes siguin el suport de l'assaig *El català a l'espai de comunicació. El procés de normalització de la llengua als mèdia (1976-2013)*, que ofereix un balanç crític de la progressió de la llengua catalana en l'àmbit de la comunicació als Països Catalans davant els nous reptes. Llengua, poder i comunicació conformen la tríada àuria que determina la supervivència i sostenibilitat de les cultures nacionals en un món global, afirma el professor Gifreu, i aquest volum és una aproximació històrica al procés general de normalització del català en l'ecosistema comunicatiu de finals del segle XX i inicis del XXI.

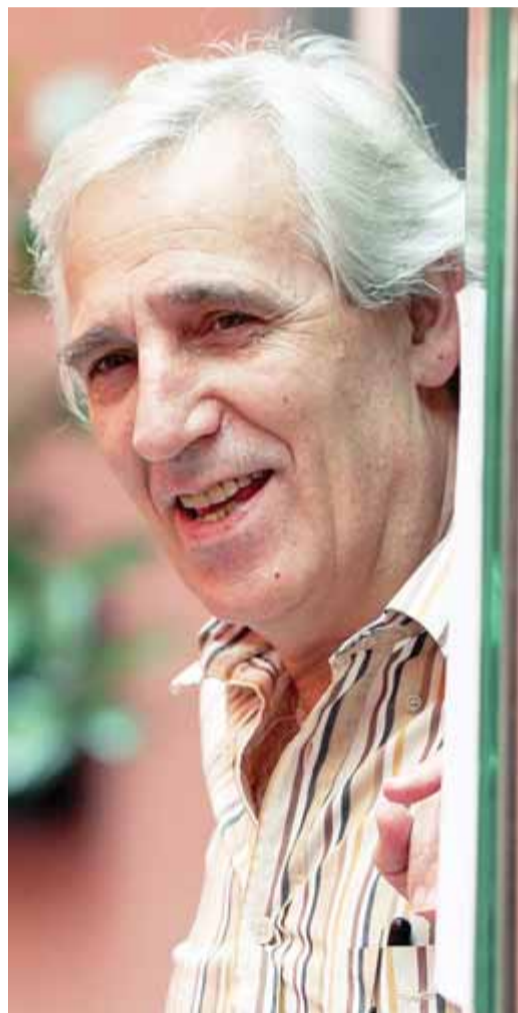
Els mitjans de comunicació tenen una responsabilitat lingüística molt alta. Però quin percentatge de 'culpa' tenen del poc i mal ús del català?

Els grans mèdia són altaveus dels grups dominants. Adopten una llengua, no dues o tres o deu. Adopten la llengua de l'estat. Les edicions bilingües que coneixem són excepció: són una demostració de la debilitat d'una llengua i de la fortalesa de l'altra. La responsabilitat lingüística de l'editor d'un mitjà és total. En situació de conflicte lingüístic, com és el cas del català, i sobretot de subordinació secular a l'espanyol, com és el cas del català, l'opció per una llengua no és gens innocent. Si a la televisió que els catalans solen veure, per exemple, el català hi té una presència escassa, en tenen la culpa òbviament els grans grups mediàtics espanyols i l'estat que ha legitimat el seu monolingüisme. El mal ús és un problema derivat en part de l'anterior.

De què serveix que les competències i exigències lingüístiques siguin altes, per exemple a TV3, si després una part de la població 'passa de llarg' el canal sistemàticament?

Les exigències han de ser altes a TV3 i a tots els canals de la CCMA perquè és el servei públic nacional que té com a missió primordial la dignificació i normalització de la llengua al món de l'audiovisual. Ara, si una part important de la població de Catalunya no sintonitza mai TV3, tenim un greu problema. I em fa l'efecte que aquest problema s'està agreujant per la concurrència de dos factors com són la desafecció televisiva dels joves i la ingent quota de consum a Catalunya –més d'un 80%!– de canals espanyols monolingües.

En un guió es pot exercir un control, però a un

Josep Gifreu és professor emèrit de la Universitat Pompeu Fabra / ORIOL DURAN

tertulià que parla en directe no se'l pot corregir.

Els lingüistes i sociolingüistes ho tenen molt estudiat i la nostra acadèmia, l'IEC, ha establert pautes molt ponderades per a un ús equilibrat de la variació segons cada situació comunicativa. És evident que no és igual la llengua d'una ràdio local que la d'una televisió que es pretengui nacional. El procés de normalització del català als mèdia ha generat un munt d'estudis aplicats sobre models particulars de llengua, com són la vintena de llibres d'estil dels mitjans existents avui. La qualitat de la llengua als mitjans reflecteix força bé la qualitat al carrer o a les xarxes. És un tema obert, però em sembla evident que la *contaminació* que ha patit i pateix el català per part de l'espanyol continua afectant a tots els nivells: lèxic, sintàctic, fonètic, prosòdic, etcètera. Ara bé, els mèdia, sobretot els d'àmbit nacional, tenen una missió irrenunciable: establir i difondre la llengua comuna, és a dir, un model o varietat estàndard que

incorpori els diversos graus de formalitat. És clar que el parlar d'un tertulià o d'un entrevistat no ha de ser el mateix que el del presentador. Però tampoc el contrari! La gent parla com vol o com sap: però el presentador o el reporter o el guionista han d'aplicar la llengua estàndard pròpia del mitjà.

En la dècada 1995-2005 va augmentar considerablement el nombre de lectors de diaris en català (35,8% a finals del 2011). Tot i això, la premsa està tocada de mort?

Alerta, cal no confondre la crisi de la premsa escrita amb la crisi de la lectura de premsa. La gent llegeix cada dia més. I també més premsa a través de les diverses plataformes. El problema el tenim en l'oferta pròpia i en la competència aliena. Una oferta encara migrada en català –per exemple, cap dels dos diaris esportius de més difusió de Catalunya és en català– i una competència en espanyol –i en anglès– difícil de superar en qualitat i diversitat. La crisi actual d'un model empresarial de premsa no pot fer perdre de vista la centralitat que manté el bon periodisme en la vitalitat de les llengües. Els diaris digitals poden ser en part l'alternativa per al català. Però els diaris de referència al món són encara els diaris de paper que han sabut fer el salt a la versió digital.

A més, l'arribada dels sistemes de comunicació (WhatsApp, Facebook, Twitter...) basats en la immediatesa i el broc gros destrossa la llengua.

No comparteixo aquesta perspectiva tan catastrofista sobre la llengua a causa de l'ús massiu de les xarxes socials. La qüestió decisiva és la formació en la pròpia llengua i l'hàbit d'usar-la amb normalitat i correcció. Els grans usuaris de les xarxes són els joves i adolescents: doncs, aquestes generacions ja han estat escolaritzades en català i saben distingir bé, en general, quan *destrossen* el català. El problema per a les generacions anteriors és que el *destrossen* sense saber-ho. Ara bé, és evident que les noves eines de comunicació col·laborativa i interactiva obliguen a idear noves formes d'expressió on l'economia lingüística adquireix més valor i l'acosta al llenguatge oral. No representa Twitter la recuperació del llenguatge telegràfic del XIX? En tot cas, les xarxes i els *new media* presenten un nou repte no tant per al català, però sí per a la lleialtat lingüística dels catalanoparlants.

D'aquí a cent anys es parlarà català?

Si té estat, sí. És a dir, si té un estat protector, que li procuri unes polítiques de reconeixement a Europa i al món com a llengua de rang mitjà, com tantes altres, i unes polítiques proteccionistes en el seu espai, com totes les altres, el català podrà ser transmès de generació en generació, al costat de la llengua franca mundial, l'anglès.

I es llegiran llibres en format de paper?

El llibre en paper ha demostrat ser el suport portàtil de l'escriptura menys efímer. I com a producte, el llibre és un dels quatre productes perfectes de la cultura humana (segons Alberto Manguel). M'agradaria viure d'aquí a cent anys per continuar llegint en paper llibres meravellosos que encara no he llegit, que són la immensa majoria, alguns dels quals segur que encara seran consultables a les biblioteques del meu país. En català, confio. *

EL CATALÀ A L'ESPAI DE COMUNICACIÓ
Josep Gifreu

Editorial:
UAB, UJI i UPF
Pàgines: 276
Preu: 20 euros

Perfil

Josep Gifreu Pinsach (Palol de Revardit, 1944) és professor, comunicòleg, assagista i periodista. Catedràtic de teoria de la comunicació i professor emèrit de la Universitat Pompeu Fabra (UPF, Barcelona). Membre de l'Institut d'Estudis Catalans (Secció Filològica). Col·laborador habitual d'El Punt Avui i del setmanari *El Temps*.

Entrevista